

Weer naar school!

Gezamenlijke dienst Ledevaertkerk Chaam en RCN Camping de Flaasbloem
Zondag 21 augustus in de binnentuin van de Flaasbloem
Ds. Sara Dondorp

Bijbellezing: Spreuken 1:1-9 en 16:16-24

Met de kinderen

Wie van jullie moet er maandag al weer naar school? Heb je er zin in? En hebben jullie veel boeken op school? Lesboeken? Vandaag hebben we het over een lesboek van duizenden jaren oud. Het is een lesboek dat in de Bijbel staat. Je zou het een soort schoolboekje kunnen noemen. Niet om te leren lezen of schrijven, maar om te leren leven. Daar hadden ze toen ook schoolboeken voor. Er stonden een heleboel wijze lessen in. Sommige lessen lijken een beetje op tegeltjeswijsheden. Ik heb een paar plaatjes van tegeltjes meegenomen. Jullie mogen zeggen of je denkt dat die uit de Bijbel komen of niet.

1 Hoogmoed komt voor de val	Spreuken 16:18
2 Wie veel weet, zegt niet veel	Spreuken 17:27
3 Gelukkig de mens die wijsheid vindt	Spreuken 3:13
4 Wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in	Spreuken 26:27
5 Vrolijkheid maakt gezond	Spreuken 17:22
6 Wijze lessen van je ouders zijn als een ketting om je hals	Spreuken 1:9
7 Een vriendelijk woord is als honing voor de ziel	Spreuken 16:24

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Voor de laatste vakantiekerkdienst leek het me wel toepasselijk om een schoolboek uit de Bijbel op te zoeken. School in de tijd van de Bijbel ging een beetje anders dan nu. Waarschijnlijk zaten groepjes jongens rondom een meester. Meisjes kregen vooral les van hun moeders, thuis. Vandaar dat in het boek Spreuken de zonen worden aangesproken. Ook de meester sprak zijn leerlingen aan als zonen. Bovenaan deze collectie wijsheden staat dat ze van koning Salomo zijn. Voor een deel van de wijsheidsspreuken zou dat wel kunnen, maar die naam staat er vooral boven als eerbetoon. Het Bijbelboek zoals wij dat kennen stamt waarschijnlijk uit de 2^e eeuw voor Christus. Het bevat een allegaartje aan praktische aanwijzingen en leefregels, soms schijnbaar zonder enig aanwijsbaar verband. Veel praktische tips, waaronder tips die we nu vrouwonvriendelijk noemen. Zoals waarschuwingen voor twistzieke vrouwen. Tegelijkertijd staan er ook waarschuwingen in voor slinkse mannen. En een prachtig loflied op een sterke vrouw. Leest u dat thuis maar na, Spreuken 31 vanaf vers 10! Sommige spreuken zijn overgenomen van andere verzamelingen, bijvoorbeeld lesboekjes uit Egypte of Assyrië. Maar de wijsheidsleraar heeft er wel écht Joodse wijsheid van gemaakt. Want in dit wijsheidsboek begint alle wijsheid bij ontzag voor de Eeuwige. Dat uitgangspunt komt gedurende het boek Spreuken steeds terug. Goede verhoudingen tussen mensen komen tot stand wanneer mensen zich houden aan de richtlijnen van de Eeuwige.

Op een paar gedichten na, zoals het loflied op de sterke vrouw, zijn het allemaal losse spreuken. Een soort tegeltjeswijsheden. Meestal zijn het vrolijke of optimistische wijsheden. In de trant van: wie goed doet, goed ontmoet. Als je maar braaf blijft, zal je nooit iets overkomen. In het echte leven is dat natuurlijk niet zo. Het kwaad kan ook goede mensen treffen, zoals de titel luid van een bekend boekje van Harold Kushner. Deze Amerikaanse rabbijn vond troost in het Bijbelboek Job. Dat boek zou je de tegenhanger van Spreuken kunnen noemen. De vrome Job wordt getroffen door alle mogelijke ellende. Hij weet dat hij geen schuld heeft en roept God ter verantwoording. En zo inspireert hij vele latere generaties, zoals Harold Kushner, maar ook de Nederlands-joodse schrijver Abel Herzberg, die schreef over een proces dat hij God aan deed vanwege de holocaust. Als God een goede God is, hoe kan het onrecht dan bestaan? Dat zijn vragen waar geen antwoorden op bestaan. Hooguit is het goed om die vragen te blijven stellen aan elkaar en aan God. De boeken Spreuken en Job vormen samen een soort trilogie met het boek Prediker, dat zoekt naar een middenweg. U kent vast het lied over de tijd wel: Er is een tijd van baren en een tijd van sterven, een tijd van huilen en een tijd van lachen; een tijd van oorlog en een tijd van vrede. The Byrds hebben er zelfs een popsong van gemaakt, die heel bekend is: For every season: turn, turn, turn...

Terug naar het boek Spreuken. Een lesboek in wijsheid. Maar het gaat hier niet over boekenwijsheid. Een predikant uit Friesland¹ vergeleek het met een Friese uitdrukking, die ik als Hollander natuurlijk niet goed kan uitspreken. In Friesland kan je zoiets zeggen als: "Ik ben wijs met jou". Dat betekent ongeveer: ik mag je graag, ben op jou gesteld. Dat is het soort van wijsheid waar het in de Bijbel over gaat. Een soort wijsheid die met medemenselijkheid te maken heeft. Levenslessen voor gewone mensen en hun eenvoudige leven. Dit soort levenslessen zijn waardevoller dan goud of geld. Het gaat over eerlijkheid, openheid, rechtvaardigheid en eenvoud. De sfeer doet een beetje denken aan Jezus' lessen in de Bergrede. De gelijkenis van de balk en de splinter zou in Spreuken goed passen, al staat die er niet letterlijk zo in. Wel het advies om te luisteren. Luisteren met geduld en respect. Dus niet om de ander de maat te nemen. Niet om de ander te wijzen op een splinter in zijn oog, terwijl je je zelf niet bewust bent van de balk in je eigen oog. Verzamel geen schatten op aarde, maar schatten in de hemel, zegt Jezus. Wijsheid en verstand is meer waard dan goud en zilver, staat in Spreuken. Lessen over vertrouwen, over bezonnenheid, over respect voor de ander. Dat zijn lessen die we in onze tijd nog altijd kunnen gebruiken. In de sociale media buitelen de gepeperde meningen over elkaar heen, vaak zonder te weten waar het precies over gaat. Als we elkaar in het gewone leven de ruimte geven in plaats van elkaar de maat te nemen, wordt het leven een beetje mooier. Het klinkt misschien ietwat als een opgeheven vingertje. Uiteraard ben ik zelf ook geen heilige, ik zeg het net zo goed tegen mijzelf. Als straks de vakantieperiode voorbij is en we weer naar school gaan of naar kantoor of naar wat voor werkomgeving ook, mogen we de lessen van Spreuken meenemen en van de Bergrede. Wijsheid begint bij ontzag voor God. Vanuit dat ontzag ontstaat eerbied voor Gods kinderen én Gods schepping. Een mooie les om mee op weg te gaan! Amen

---

¹ Alex van Ligten in: *Intussen is het ook weer droog geworden, de hele Bijbel in zestig pauzenummers*, Skandalon, 2011, pag. 260.